

МИТНА **НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ** **СПРАВА**

**КОНСТИТУЦІЯ РФ, КОАП, УК,
УПК, НК, ГК РФ О ДЕЙСТВИИ ВО
ВРЕМЕНИ НОРМ, РЕГУЛИРУЮЩИХ
ЮРИДИЧЕСКУЮ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ**

**МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТРАНШІПМЕНТУ**

**ОСНОВНИЙ КОДИФІКОВАНИЙ
АКТ У ГАЛУЗІ МИТНОЇ СПРАВИ
(ПОШУК НОРМАТИВНО-
ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ)**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ
МЕХАНІЗМ КОНТРОЛЮ ЗА
ПОСЕРЕДНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
В ГАЛУЗІ МИТНОЇ СПРАВИ**

**ПЕРЕМІЩЕННЯ ОБ'ЄКТОВ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ
СОБСТВЕННОСТИ
ЧЕРЕЗ ТАМОЖЕННУЮ
ГРАНИЦУ УКРАЇНИ**

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛІСТИЧНОГО
ТА ЕКСПЕРТНОГО
ПРОГНОЗУВАННЯ**

6'2010

**НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ
РЕСУРСИ З МИТНОГО ПРАВА**

**Науково-аналітичний журнал
з питань митної справи
та зовнішньоекономічної
діяльності**

Фахове видання

**№6 (72),
листопад-грудень
2010 року**

Засновники:
Національний університет
"Одеська юридична академія",
ТОВ "Митна газета".

Видається з січня 1999 року.

Видавець:
ФОП (ПП) Шерман М.Д.

Свідоцтво
про державну реєстрацію —
КВ № 15677-4149 ПР
від 2 вересня 2009 року.

Виходить 6 разів на рік.

*Постановою президії ВАК України
№ 1-05/2 від 10.03.2010 р.
журнал "Митна справа" включено
до переліку фахових видань України,
у яких можна публікувати
результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів
докторів і кандидатів наук.*

Редакція не завжди поділяє думки
і позиції авторів публікацій.

Листи, рукописи, ілюстрації
не рецензуються і не повертаються.

За достовірність викладених фактів,
цитат та інших відомостей
відповідає автор.

Передруки та переклади матеріалів
журналу дозволяються тільки
за згодою авторів та редакції.

Статті друкуються у порядку
надходження до редакції.

*Рекомендовано до друку
Вченою Радою
Національного університету
"Одеська юридична академія"
(Протокол №3 від 25.11.2010 р.)*

УДК 339 (051)

Редакційна рада:

Ківалов Сергій Васильович,

д.ю.н., професор, народний депутат України, голова Комітету ВРУ з питань правосуддя, академік НАПрН України, ректор Національного університету "Одеська юридична академія" — *Голова редакційної ради - головний редактор;*

Додін Євген Васильович,

д.ю.н., професор, зав. кафедри морського та митного права НУ "Одеська юридична академія", засл. діяч науки та техніки України — *науковий редактор, заступник головного редактора;*

Бахрах Дем'ян Миколайович,

проректор з наукової роботи Уральського інституту економіки, управління та права, д.ю.н., професор, засл. діяч науки РФ;

Берлач Анатолій Іванович,

д.ю.н., професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ з наукової роботи, засл. юрист України;

Гришук Віктор Климович,

д.ю.н., професор, перший проректор Львівського державного університету внутрішніх справ;

Ковальський Валентин Казимирович,

к.ю.н., Державний радник митної служби 2 рангу, начальник Київської регіональної митниці;

Копиленко Олександр Любимович,

д.ю.н., член-кореспондент НАН України, академік Академії правових наук України, директор Інституту законодавства Верховної Ради України;

Корнич Борис Анатолійович,

д.ю.н., професор кафедри морського та митного права НУ "Одеська юридична академія";

Остапенко Олексій Іванович, д.ю.н.,

професор кафедри адміністративного права Львівського держуніверситету внутрішніх справ;

Пашко Павло Володимирович, заступник Голови

Державної митної служби України, Державний радник митної служби 2 рангу, доцент;

Приймаченко Дмитро Володимирович, д.ю.н.,

начальник кафедри митного та адміністративного права Академії митної служби України;

Віллі Фотре,

директор міжнародної організації «Права людини без кордонів» (Бельгія, Брюссель);

Шерман Михайло Давидович,

головний редактор "Митної газети" - *заступник головного редактора;*

Чжан Шуйбао,

к.ю.н., професор Пекінського університету (Китай);

Ярмакі Христофор Петрович,

д.ю.н., професор, начальник кафедри адміністративного права і адміністративної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, засл. юрист України.

Відповідальний секретар,

заступник наукового редактора —

Аверочкина Тетяна Володимирівна, к.ю.н.,

доцент, зав. лабораторії кафедри морського та митного права НУ "Одеська юридична академія".

УДК 340.130.54

А.В.Мазур, к.ю.н., доцент кафедри
адміністративного та митного права АМСУ

ОСНОВНИЙ КОДИФІКОВАНИЙ АКТ У ГАЛУЗІ МИТНОЇ СПРАВИ (ПОШУК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ)

Статтю присвячено дослідженню кодифікованих актів у галузі митної справи. Одним із завдань обрано виявлення закономірності між потребою держави врегулювати суспільні відносини й концептуальною моделлю кодифікованого акту в сфері митних відносин. Запропоновано власний підхід до побудови нормативно-правової моделі Митного кодексу України.

Ключові слова: Митний кодекс України, концепція закону, нормотворча техніка, законотворча техніка, Податковий кодекс України, кодифікація.

Статью посвящено исследованию кодифицированных актов в сфере таможенного дела. В качестве одной из задач автор избрал выявление закономерности между потребностью государства урегулировать общественные отношения и концептуальной моделью кодифицированного акта в сфере таможенных отношений. Предложен собственный подход к построению нормативно-правовой модели Таможенного кодекса Украины.

Ключевые слова: Таможенный кодекс Украины, концепция закона, нормотворческая техника, законотворческая техника, Налоговый кодекс Украины, кодификация.

The article is devoted to researches of codified acts at customs affairs. One of the tasks is an exposure of regularities between the state need to adjust social relations and conceptual model of the codified act at customs relations. An own approach to regulatory model making of the Customs code of Ukraine is suggested.

Keywords: Custom code of Ukraine, conception of law, rule-making technique, law making technique, Tax code of Ukraine, codification.

Постановка проблеми. Чергова «хвиля» кодифікації в державі супроводжується жвавою, подекуди навіть гострою, дискусією довкола нормативних приписів актів, покликаних унормувати найбільш загальні суспільного значення відносини. Обговорення проекту Митного кодексу України перебуває в завершальній своїй стадії. Проте з деяких питань фахівці й наукова громадськість, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, продовжують обстоювати власне бачення норм кодифікованого акту, що має містити не лише митні правила, що випливає з його назви, а й закладати основи для ефективного, так би мовити, діалогічних відносин між державою та суб'єктом зовнішньої торгівлі. Лишається нерозв'язаними й низка проблем юридично-технічного характеру: законопроект не в повній мірі відповідає аксіомам нормотворення, вимогам мовностилістичним і формально-логічним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У концентрованому своєму вигляді проблемні питання кодифікації митно-правових норм досліджувалися ученими, які спеціалізуються на вивченні митного права як такого. Вагомим внеском у обговорення нагальних питань щодо відповідності проекту Митного кодексу України вимогам практики митної діяльності став добробок учасників науково-практичної конференції у Державному науково-дослідному інституті митної справи, частково вже висвітлений на сторінках цього видання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виявити закономірності між потребою держави врегулювати суспільні відносини й концептуальною моделлю кодифікованого акту в сфері митних відносин, запропонувати власний підхід до побудови нормативно-правової моделі Митного кодексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прагнення впорядкувати процес проектування основного кодифікованого акту в галузі митної справи на ґрунті дослідницького доробку вчених теоретиків права призвів до формулювання своєрідних методичні рекомендації спрямовані на забезпечення високої юридично-технічної якості Митного кодексу України.

Задля уникнення неоднозначного прочитання словосполучення «нормативно-правова модель нормативного акту» пропонується домовитися сприймати першу його частину як синонім терміну «концепція». З тією, можливо, лише різницею, що формування останньої підлягає раціоналізації, приведенню у відповідність до певних вимог, правил.

Щодо так званого «основного кодифікованого акту в галузі митної справи». Якщо дотепер можна було наразитися на критику поняття «основний кодифікований акт», коли йшлося про Митний кодекс України, адже мої опоненти, вочевидь, зважали на імовірність існування «неосновних» кодифікованих актів з однаковим предметом регулювання, то від моменту ухвалення в цілому Податкового кодексу України, гадаю, скепсису буде значно менше. Адже у його ч. 1 ст. 3 зафіксовано, що «податкове законодавство України складається з Конституції України; цього Кодексу; Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з податкуванням ввізним або вивізним митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України (далі - законами з питань митної справи)...» [1]. Даний підхід, на мій суб'єктивний погляд, дозволяє, своєю чергою, і основний кодифікований акт у галузі податків кваліфікувати його як «неосновний» кодифікований акт в сфері митної справи. І справа не лише в тому, що головний акт податкового законодавства у ст. 14 містить визначення поняття «митні платежі».

Тож, як цілком слушно зауважують вчені-теоретики, в умовах інтенсивної нормотворчої діяльності, характерної для сучасної України, особливо гостро постає проблема юридично-технічної досконалості нормативних правових актів. Остання ж, як відомо, досягається через послідовне і правильне використання нормотворчої техніки. Від цього значною мірою залежать ефективність законодавства в цілому, правильне розуміння, законне й обґрунтоване застосування нормативних правових актів, їх належний облік та систематизація [2]. Нажаль, доводиться констатувати, що нині значна частина чинних нормативно-правових актів в Україні є неякісною через нехтування вимогами нормотворчої техніки. Приклад із Податковим кодексом України зайвий раз переконав у справедливості такого твердження.

Так, невдале означення або неточне вживання термінів, допущення суперечливих положень у законодавстві, зокрема митному, породжують зволікання, помилки й непорозуміння в юридичній практиці, у тому числі в судочинстві, заважають ефективному реформуванню всіх сфер державного і суспільного життя, ускладнюють процес удосконалення чинного законодавства. З іншого боку, примітивізація законотворення призводить до появи нормативних актів нетривалої дії, що більшою мірою породжують, а не вирішують проблеми суспільних комунікацій.

У практиці митного регулювання порушення правил і принципів нормотворчої техніки призводить, наприклад, до (а) формулювання поняття «вільний обіг» ідентично (!) до змісту поняття «митне правопорушення», (б) нечіткості обсягу поняття «товар», що унеможливорює сам факт митного оподаткування окремих видів товарів, (в) плутанини в поняттях «товар» і «майно», унаслідок чого останнє Податковим кодексом України [1] віднесено до об'єктів транскордонного переміщення, (г) ототожнення термінів митна політика, митно-тарифна політика та економічна політика в митній системі [3], (д) міжпонятійної неузгодженості [4] тощо.

Тож, задля забезпечення високої юридико-технічної якості Митного кодексу України як основного кодифікованого акту в галузі митної справи важливо дотримуватися правил нормотворчого процесу, сформульованих (виведених) передставниками науки державі та права [2].

1. *Забезпечення однозначної відповідності Митного кодексу України вимогам нормотворчої техніки* (нормотворча техніка — це система вироблених теорією і практикою нормотворчості правил і нематеріальних засобів вираження змісту нормативного правового акта, використання яких забезпечує визначеність та доступність нормативно-правового матеріалу, системні зв'язки між нормативними правовими актами та їх приписами [2, с.50]). Паралельно із терміном «нормотворча техніка» вживають інший «нормопроектна техніка» [5].

Критерієм (а) визначеності основного кодифікованого акту в галузі митної справи може слугувати кількість випадків неоднозначного тлумачення його норм суб'єктами митних правовідносин, (б) доступності нормативно-правового матеріалу — однаково успішне сприйняття смислу приписів Митного кодексу України особами з різним рівнем праворозуміння й правової культури, (в) системності зв'язків у Митному кодексі України — забезпечувана взаємоузгодженість й несуперечливість так званих термінів першого порядку (базових, фундаментальних означень) пов'язаність його положень, що дозволяє сформулювати відчуття цілісного врегулювання специфічної сфери суспільних відносин.

2. *Дотримання правил нормотворчої техніки: логічних, спеціально-юридичних, мовностилістичних.* Згідно із ст.42 Митного кодексу України та ст.62 законопроекту митний орган вправі самостійно визначають форму та обсяг митного контролю. Утім, на хоч і невичерпний перелік форм митного контролю так і не доповнено вказівкою на те, яким може бути його обсяг.

3. *Урахування вимог законодавчої техніки, що має певні особливості у порівнянні із технікою підзаконних нормативно-правових актів.* Перша вимагає від розробників проекту Митного кодексу України визначати у ньому принципи і елементи, що стосуються змісту і сутності правового регулювання, на підставі і на виконання яких можуть видаватися конкретизуючі норми, забезпечувати більш абстрактний характер нормативних приписів, а також ступінь узагальнення, а відтак, абстрактності формулювань, вищий порівняно з підзаконними актами [6]. Для митної галузі важливо на нормативному рівні розв'язати питання співвідношення принципів митного регулювання (нині це ст.4 Митного кодексу України й ст. 4 законопроекту №2778 [7], а також ст.13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [8]) й правових, соціальних та економічних засад здійснення митної справи (ст.5 вказаного законопроекту не містить подібної норми). На мій погляд, необхідно унормувати принципи митного

регулювання: передбачуваності, ефективності, єдиного порядку транскордонного переміщення товарів і предметів та ін.

Натомість украї важливо виважено підходити до фіксації так званих «принципів», точніше засад, здійснення митної справи. Так, «виключність юрисдикції України на її митній території» – радше абсолютна характеристика державного суверенітету, аніж вихідне правило здійснення митної справи. Тут можна провести паралель із винятковими правами України застосовувати норми національного законодавства у виключній (морській) економічній зоні. У спеціальному законі цілком слушно юрисдикція нашої держави у морських районах, зовні прилеглих до територіального моря, включаючи райони навколо островів, що їй належать, нерозривно пов'язана із суверенними правами України (ст. 4 Закону України «Про виключну (морську) економічну зону України» [9]).

Єдність термінології Митного кодексу України можна досягти в разі (а) усунення чи то недопущення логічної взаємної неузгодженості термінів і понять; (б) однозначності у тлумаченні понять, джерелом яких є міжнародні нормативно-правові акти з питань митної справи (зокрема, Міжнародна конвенція з гармонізації та спрощення митних процедур, м. Кіото).

Для єдності юридичної термінології необхідно, щоб при позначенні в Митному кодексі України певного поняття послідовно вживався один і той же термін, а при позначенні різних, таких, що не збігаються між собою, понять використовувалися різні терміни. Прийняті після Митного кодексу України нормативно-правові акти повинні термінологічно «стикуватися» між собою і містити бездоганні дефініції, єдині, наскрізні для всієї галузі митного законодавства.

Понятійний апарат основного митного закону має «модельні» терміни і визначення, що виражають найзагальніші і водночас найістотніші ознаки митно-правових явища (митна політика, митне регулювання, митна безпека, митні інтереси, тощо). Вони можуть набувати подальшого розвитку в галузевих нормативних актах, однак уточнене визначення все одно має спиратися на основну (базову) дефініцію. Неточність у застосуванні терміна може спричинити неправильне розуміння правової норми.

З іншого боку, не можна не враховувати зафіксованого в Податковому кодексі України факту визнання Митного кодексу України джерелом податкового законодавства (ч. 1 ст. 3). Тому означення в ст. 14 першого із зазначених кодексів поняття «митні платежів» як податків, що «відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на митні органи» мало би враховувати той факт, що останні уповноважені справляти не лише податки, а й певні види зборів. На неприпустимість такої неточності наголошували учасники науково-практичної конференції «Митний кодекс України: проблеми термінології» (м. Київ, 24 вересня 2010 р.), утім законодавець залишив дану норму без змін.

Єдність кодифікованого акту, покликаного регулювати митні відносини, має забезпечувати використання так званих юридичних конструкцій. Юридичні конструкції це стійкі побудови нормативного матеріалу – за особливими типами зв'язків його елементів, їх типовими схемами, моделями, в які втілюється «юридичний матеріал». Тобто юридичні конструкції – це чіткі, відпрацьовані наукою і

законодавчою діяльністю, перевірені практикою типові схеми правовідносин. Особливі юридичні конструкції дозволяють включати в дію - залежно від обставин - різні юридичні норми. Відпрацьованість конструкцій - показник досконалості законодавства [10, с.512].

Саме у кодифікованих нормативних актах, як зазначав С.С.Алексєєв, зазнають юридично завершене закріплення юридичні конструкції — такі комплекси правових засобів, які утворюють типізовані моделі (побудови), що відповідають своєрідному різновидові суспільних відносин...певна побудова правового матеріалу виливається у завершену юридичну конструкцію тоді, коли вона у вигляді комплексу нормативних приписів високого рівня втілюється у відповідному кодифікованому акті або вписується в органічному зв'язку із таким актом з урахуванням наявних у ньому нормативних узагальнень [11, с.96]. При допомозі юридичних норм, особливо кодифікованих актів, відбувається оптимальний системний вплив правових засобів, об'єднання їх у такі ефективні комплекси, які уможливають всебічний...вплив на суспільне життя....Норми, передусім кодифікованих актів, являють собою своєрідний «інструментальний цех», що забезпечує правову систему напрацьованим юридичним інструментарієм [11, с.96-97].

4. *Дотримуватися мовностилістичних правил і засобів.* Чи є виправданим позначення у законопроекті №2778 стягуваних органами митної служби митних платежів терміном «мита і податки» й ігнорування терміну «збори»? Поза тим доволі сумнівним є вживання слова «мито» у множині (ці сумніви, щоправда, де-що розвіює віднесення до іменників, що вживаються лише в однині, лише речовинних, збірних та абстрактних, а також власних назв [12, с.201]). Для більш вдалого словотворення і слововживання необхідно здійснити додаткові наукові мовознавчі дослідження. При цьому не можна нехтувати й оригінальними розвідками мовників, які, наприклад, у слові мито бачать вказівний займенник «то» [13].

5. *Дотримуватися правил і засобів структурування Митного кодексу України з урахуванням преамбули (предмету регулювання).* Законопроектом №2778 не пропонується вносити зміни у преамбулу кодексу, проте важко не помітити появу присвяченого митним платежам окремого розділу; зміщення акцентів із «підприємницької діяльності із надання послуг з декларування» на «повноваження митних органів щодо здійснення контролю за господарською діяльністю», або із «працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій» на «служба в митних органах та організаціях».

6. *Дотримуватися правил нормотворчої техніки іншого порядку (поперше, правил, що регулюють застосування відповідних засобів, і по-друге, правил, які мають самостійне значення і містять певні загальні вимоги до формальних властивостей Митного кодексу України).*

Наприклад, існують два основних способи викладу юридичних норм у тексті закону: абстрактний - характеризується тим, що ознаки явищ, попри на їх різноманіття, подаються в узагальненому виді, виражаються абстрактними поняттями; казуїстичний - характеризується урахуванням індивідуальних ознак явищ, їх видів, фактів; перелічуються ті чи інші випадки - казуси. Абстрактний спосіб (прийом) викладу свідчить про вищий рівень юридичної техніки. Однак казуїстичний спосіб (прийом) дозволяє з більшою визначеністю і чіткістю регулювати суспільні відносини, точно визначати кількість випадків відповідальності

тощо. Абстрактний і казуїстичний способи викладу юридичних норм доповнюють один одного лише у разі їх правильного застосування. Диспропорція застосування цих способів викладу норм у Митному кодексі України здатне спричинити в разі переважання першого неоднозначність тлумачення норм кодексу, в разі пріоритетності другого - неможливість застосування окремих його норм.

Уникнути вад змістовного характеру в часі розробки кодифікованого акту в галузі митної справи, не допустити негативне сприйняття тих, кому адресовано його норми, дозволяє виважена концепція цього закону. Вона мусила би стати його ідейною передумовою й повинна містити: а) чітке формулювання цілей, які передбачається досягти виданням такого акта; б) аргументування необхідності його видання; в) співвідношення позитивних і негативних наслідків акта (в тому числі його економічне обґрунтування); г) обґрунтоване визначення ієрархічного рівня акта; д) розробку важливих моментів його побудови і змісту (його загальну структуру, доцільність використання тих чи інших юридичних засобів); е) механізм забезпечення ефективності акта; є) розробку його співвідношення з попереднім законодавством [14].

Висновки. Такими, на мою думку, можуть бути постулати, що пояснюють (хоча й не в повному обсязі) авторський підхід до формування нормативно-правової моделі аналізованого проекту закону. Зазначені вище вимоги не вичерпують усього масиву імперативів, дотримання яких дозволить здійснити якісну кодифікацію нормативних приписів у сфері митних відносин. Не менш важливо, наприклад, визнати, що преамбула є невід'ємною складовою частиною Митного кодексу України, сприймати відсилання й посилання як окремі прийоми нормотворчої техніки, дотримуватися правил і засобів системного вираження змісту його норм. У своїй сукупності дотримання цих та інших правил забезпечить якість Митного кодексу України не лише як певного логіко-мовного феномену, створюваного в перебігу правового регулювання й наукового дослідження, а як системного явища, елемента своєрідного юридичного світу, який «...не лише відображає світ реальний, бо впливає на нього через свідомість, волю й поведінку людей» [15, с.37].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010 - № 229.
2. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки: дис... канд. юрид. наук: 12.00. 01. - Харків, 2003. - 201 с.
3. Приймаченко Д.В. Поняття митної політики: деякі аспекти генезису // Наук. вісн. Нац. акад. ДПС України. - 2005. - № 3. - С. 180-186.
4. Мазур А. В. Поняття митної справи: ідея, зміст, законодавче закріплення / А. В. Мазур // Митна справа. - 2008. - № 5. - С. 8-12.
5. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Схв. пост. колеґії Мініюсту України від 21.11.2000 №41. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uazakon.com/document/spart37/inx37455.htm>
6. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / За ред. М.В.Цвіка, О.В.Петришина. - Харків: Право, 2009. - 584 с.
7. Митний кодекс України (проект закону №2778 від 16.07.2008). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?iD= &pf3511=33066
8. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII

// Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. - № 29. - Ст. 377.

9. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16.05.1995 № 162/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1995. - № 21. - Ст.152.

10. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. - 656 с.

11. Алексеев С.С. Теория права. - М.: Изд. БЕК, 1995. - 320 с.

12. Озерова Н.Г. Іменник // Українська мова: енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 2000. — 752 с.

13. Березяк В. Етимологія сучасних українських слів, складовою частиною яких є шумерський вказівний займенник - це, та хаттський — то. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrainica.org.ua/ukr/content/2845>

14. Казьмин И.Ф. Подготовка научной концепции законопроекта (Методологические вопросы) // Советское государство и право. — 1985. - № 3. — С. 28 - 35.

15. Черданцев А.Ф. Теория государства и права: Учебник для вузов. - М.: Юрайт, 2000. — 432 с.

УДК 336.244

Ю.В. Любива, викладач кафедри адміністративного та митного права АМСУ

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ІНСТИТУТУ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

У статті розглядається поняття митної вартості, визначається її роль та місце серед заходів тарифного регулювання, досліджуються проблемні питання визначення митної вартості митними органами, аналізуються методики її розрахунку.

Ключові слова: митно-тарифне регулювання, митна вартість, визначення митної вартості, декларування митної вартості.

В статье рассматривается понятия таможенной стоимости, определяется ее роль и место среди мер тарифного регулирования, исследуются проблемные вопросы определения таможенной стоимости таможенными органами, анализируются методики ее расчета.

Ключевые слова: тарифное регулирование, таможенная стоимость, определение таможенной стоимости, декларирование таможенной стоимости.

In the article the term of customs cost is considered, the author defines its role and a place among measures of tariff regulation. Some problem questions of customs cost are investigated. Account techniques of customs cost are analyzed.

Keywords: tariff regulation, customs cost, declaring of customs cost.

Постановка проблеми. Вступ України до Світової організації торгівлі, її приєднання до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, та, як наслідок, активні інтеграційні процеси призводять до зростання значення заходів митно-тарифного регулювання національної політики.

Митна вартість — одна з головних категорій тарифного регулювання, за допомогою якої може відбутися прискорення або сповільнення лібералізації торгівлі, зростання економічного та соціального добробуту країни [2, 34]. Митна вартість є вихідною розрахунковою базою для обчислення митних платежів, вона безпосередньо впливає на створення економічного порядку для форму-

вання рівних конкурентних умов суб'єктів господарювання на території держави.

В умовах сьогодення залишається багато проблемних питань щодо визначення митної вартості, її контролю митними органами, методів та методик її розрахунку. Тому доцільним є дослідити норми національного та міжнародного законодавства, що регулюють питання митної оцінки товарів при переміщенні їх через митний кордон, розкрити зміст поняття митної вартості, визначити її місце серед заходів митно-тарифного регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню дослідження особливостей митно-тарифного регулювання, ролі та значення митної вартості присвячені роботи багатьох вчених (І. Бережнюка, А. Войцещука, О. Гребельника, Ю. Дьоміна, О. Єгорова, А. Ершова, І. Карамбовича, А. Кирсєва, Т. Ліпіхіної, В. Науменка, Ю. Пашка, О. Стрижової, Т. Тоцької та ін.), але деякі аспекти залишається поза увагою та потребують ґрунтовного дослідження.

Наприклад, відсутній системний підхід до оцінки місця інституту митної вартості серед складових митно-тарифного регулювання, дискусійними залишаються основні проблеми визначення та декларування митної вартості, недостатньо розкрито питання проведення контролю за визначенням митної вартості, не обрані шляхи вдосконалення національного законодавства з метою дієвої боротьби з заниженням митної вартості та ухиленням від сплати митних податків.

Метою статті є з'ясування місця та значення митної вартості в системі митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, особливостей та ролі в реалізації митної політики, виявлення основних проблем визначення та декларування митної вартості, пошук напрямків вдосконалення оцінки та контролю митної вартості в Україні.

Основний матеріал. Прийнято вважати, що інститут митної вартості відноситься до складових митно-тарифного регулювання [4, 68]. Однак, деякі вчені наголошують на тому, що методи, методики, правила обчислення, об'єктивність визначення митної вартості та дії митного органу щодо контролю за нею — це державні адміністративні інструменти, що дозволяє віднести інститут митної вартості до нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності [5, 133].

Задля визначення митної вартості товарів переважна більшість країн світу використовує положення Генеральної угоди з тарифів та торгівлі та Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (так званий Кодекс митної вартості).

Так, ст. VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі складається з п'яти пунктів, в яких визначаються принципи, методи та база митної оцінки, розкривається питання валюти ціни. У п. 2 зазначено, що оцінка ввезеного товару для митних цілей має базуватися на дійсній ціні ввезеного товару, який оподатковується, або аналогічного товару і не повинна базуватися на вартості товару національного походження чи на довільній або фіктивній вартості [1].

В національному законодавстві поняття митної вартості наводиться в Митному кодексі України та Законі України від 05.02.1992 № 2097-XII «Про Єдиний митний тариф». Так, ст. 259 Митного кодексу України визначає митну вартість товарів як ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, за ці товари. Аналіз українського законодавства, що регулює питання визначення митної вартості, її декларування, дозволяє зробити висновки про поступове залучення країни до